



Aan de Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)
raadadviseur

M 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

nota

Protocollen voor het opstarten en hervatten van de
erediensten

1 Doel nota

U wordt verzocht in te stemmen met het aanleveren van de protocollen voor het opstarten en hervatten van erediensten aan EZK.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

De religieuze koepelorganisaties hebben uw oproep om na te denken over het intelligent opstarten van hun erediensten, zodra het kabinet aangeeft dat daar weer ruimte voor is, voortvarend opgepakt.

Gevraagde acties:

- A. Kennisnemen van de protocollen van de verschillende denominaties voor het opstarten en hervatten van hun erediensten.
- B. Kennisnemen van en instemmen met de wijze waarop de protocollen door DWJZ zijn en worden beoordeeld.
- C. Instemmen met het aanleveren van de protocollen aan EZK. Dat geldt ook voor de protocollen die nog worden aangeleverd en voor protocollen die worden geactualiseerd. In de map 'bijlages' treft u de laatst ontvangen versies van verschillende opgestelde protocollen aan (deze kunnen nog aan verandering onderhevig zijn).

3 Toelichting op het advies

A. Protocollen

Algemene toelichting, status protocollen

Religieuze diensten zijn bij de start van de crisis met de noodverordening beperkt. Voor het kunnen opstarten van de diensten in de 1,5 meter samenleving is het van belang dat daarvoor een protocol is opgesteld. Het hebben van een protocol biedt geen garantie voor openstelling. Deze boodschap heeft u ook in de gesprekken met de religieuze koepelorganisaties en de kerkelijke vertegenwoordigers steeds uitgedragen.

De protocollen hebben geen juridische status en zijn niet juridisch afdwingbaar. De protocollen zijn een hulpmiddel bij het werken binnen de RIVM-richtlijnen. De

betreffende kerk is zelf verantwoordelijk voor het opstellen, afstemmen, vaststellen, uitvoeren en naleven (zelfregulering) van het eigen protocol. Elke kerk kan het eigen protocol bijstellen op basis van nieuwe inzichten, aangepaste normen en veranderingen in de omgeving.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Scheiding kerk en staat

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

Vrijheid van godsdienst is de basis voor de scheiding van kerk en staat waarbij geldt dat de overheid zich zoveel mogelijk onthoudt van ingrijpen in de interne organisatie van kerkgenootschappen. Het past niet bij onze kerk-staat-relatie om als overheid (inhoudelijk) te sturen op de protocollen die door kerken zijn opgesteld. Dit zal ook het uitgangspunt zijn bij verdere afstemming over de protocollen en wordt ook aan EZK doorgegeven.

Toelichting protocollen religieuze koepels

In de bestuurlijke overleggen d.d. 23 april hebt u met de voorzitters van de religieuze koepelorganisaties hun plannen voor het intelligent opstarten van de diensten in tempels, moskeeën, mandirs en kerken besproken. In uw wekelijkse gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers en religieuze leiders is dit ook vaak onderwerp van gesprek.

In de aangeleverde protocollen geven de religieuze instellingen aan op welke zij hun diensten kunnen hervatten op een wijze die past binnen de 1,5 meter-samenleving. De voorzitters van de koepelorganisaties hebben getracht om waar mogelijk de protocollen te uniformeren. Gelet op de grote verschillen tussen de gebedshuizen en de wijze waarop de verschillende denominaties hun erediensten vormgeven, was het niet mogelijk om één protocol op te stellen.

De volgende koepelorganisaties hebben een (met de achterban afgestemd) protocol aangeleverd:

buiten reikwijdte

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO)

Het CIO vertegenwoordigt katholieke, protestantse en joodse kerkgenootschappen, die ongeveer 6 miljoen kerkleden vertegenwoordigen. Het CIO heeft een raamwerk opgesteld voor de bij hen aangesloten kerkgenootschappen. Het CIO heeft de leden opgeroepen om dit raamwerk in te vullen en aan te passen aan de eigen organisatie. Afgezien hiervan hebben 12 bij het CIO aangesloten organisaties een eigen protocol ingediend.

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

B. Interne beoordeling protocollen door DWJZ

De protocollen zijn beoordeeld door drie medewerkers van DWJZ. (10)(2e) het cluster mensenrechten (10)(2e) heeft de wetstechnische aspecten van de protocollen beoordeeld. Een jurist van het cluster Juridische Zaken heeft gefocust op de beleidsmatige aspecten van de protocollen. De (10)(2e) van DWJZ heeft het proces bewaakt en was aanspreekpunt voor de kerkgenootschappen bij vragen over het opstellen van de protocollen.

Conclusie bevindingen

Uitgangspunt bij de beoordeling van de protocollen was dat de geldende 1,5 meter norm, de hygiënevoorschriften en het gebruik van beschermende middelen duidelijk verankerd zijn. Dat is in nagenoeg alle protocollen het geval. Wat opvalt is dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende protocollen voor wat de vorm betreft, alsmede de mate waarin de voorschriften zijn uitgewerkt.

Meest opvallende bevindingen

- Hersteld Hervormde Kerk: dit protocol springt er in positieve zin uit; de voorschriften zijn in detail uitgewerkt per activiteit en er is veel aandacht voor het communicatiebeleid richting de geloofsgemeenschap.

buiten reikwijdte (gaat over protocol andere religieuze koepelorganisatie))

- Zingen en het gebruiken van blaasinstrumenten bij religieuze diensten blijkt voor veel onduidelijkheid te zorgen. Het OMT zal hier aanvullend onderzoek door het RIVM naar laten doen. Daarbij gebruik makend van de bevindingen van het onderzoek van de TU Delft naar besmettingsgevaar bij zingen, zoals door u toegezegd in de telefonische gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers.

C. Aanleveren protocollen Min EZK

De protocollen worden via JenV aangeleverd bij de minister van EZK. Min EZK adviseert via een interdepartementale ambtelijke werkgroep (EZK, VWS, SZW, FIN en NCTV) aan de protocolopstellers over vorm en inhoud. Dit betreft nadrukkelijk geen goedkeuring door de overheid van de protocollen. De EZK-werkgroep heeft een strikt adviserende functie. Het advies is niet bindend en er is geen sprake van goedkeuring en overheidsverantwoordelijkheid voor de protocollen.

4 Dilemma's

De interne beoordeling is beperkt in de zin dat het gelet op de kerk-staat-relatie niet past om sterk op de inhoud te sturen. Waar mogelijk is er wel meegedacht met de betrokken religieuze koepels en kerkgenootschappen bij het opstellen van de protocollen. Indien de interne beoordeling van de protocollen door DWJZ daar aanleiding voor gaf is er ook contact opgenomen met de religieuze koepelorganisatie om verbetervoorstellen door te geven. Die gesprekken worden

in goed overleg gevoerd. De protocollen worden waar mogelijk nog aangevuld of aangepast.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn er twee toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moet worden (TK debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

6 Communicatie

-

7 Afstemming

Departementale Coördinatiecentrum Crisisbeheersing i.o. (10)(2e)	
(10)(2e)	Staats- en Bestuursrecht, DWJZ
(10)(2e)	cluster mensenrechten DWJZ
(10)(2e)	sector Juridische Zaken, DWJZ
(10)(2e) DWJZ	

8 Bijlagen

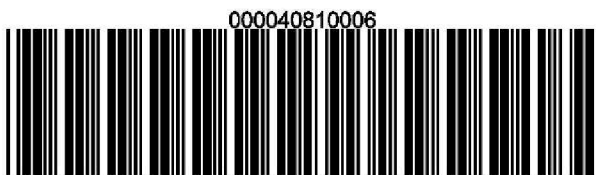
Protocollen

buiten reikwijdte

5. Interkerkelijk Contactorgaan in Overheidszaken (raamwerk)
6. De Algemene Doopsgezinde Sociëteit Nederland
7. Christelijke Gemeente Nederland
8. Bond van Vrije evangelische gemeenten Nederland
9. Anglicaanse Kerk Nederland
10. Hersteld Hervormde Kerk
11. Nieuw-Apostolische Kerk Nederland
12. Gereformeerde gemeente
13. Protestantse Kerk Nederland
14. Rafael Nederland, Amersfoort
15. Rafael Nederland, Den Bosch
16. Bond van Vrije Evangelische gemeenten
17. Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten
18. CGN, Schermer
19. De Rooms-Katholieke Kerk



Digitale minuut: JZW Protocollen hervatten van de erediensten ivm COVID-19 - 2910382



Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Werkstroomeigenaar
(10)(2e) - BD/DWJZ/BMO

Datum en tijd aangeboden
22-02-2021 om 12:39

Nota Protocollen hervatten van de erediensten

Visie vooraf - DBO Advies

Behandelen reactie door (10)(2e) **BD/DWJZ/BMO**

Paminconummers:
Instructie: -
Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten
14-07-2020 15:52

Werkstroom afgebroken door (10)(2e) **- BD/DWJZ/JZW**
14-07-2020 15:52



Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) **- BD/DBO/ADVIES**
14-07-2020 15:49

Graag toelichten wat met opmerking MJenV is gedaan, wat er is gewijzigd/waarom hij nu wel in kan stemmen. Dit blijkt niet uit de werkstroom, noch uit de nota



Afstemmen - (10)(2e) **- BD/DWJZ/JZW**
14-07-2020 12:43



Behandelen reactie door (10)(2e) **- BD/DWJZ/BMO**
26-05-2020 17:30

Behandelen retour advies door (10)(2e) **- BD/DBO/ADVIES**
25-05-2020 16:57

Dag (10)(2e) zie opmerking MinJenV. Zou je die kunnen oppakken? Laten we even telefonisch contact hebben hoe dit vervolgens op de juiste manier met MinJenV kan worden afgestemd. Groet, (10)(2e)



Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
25-05-2020 15:18
Dit gaat niet via EZK.



Paraferen - (10)(2e) - BD/AL 25-05-2020 13:46 <i>Als maar volstrekt duidelijk blijft dat de protocollen de verantwoordelijkheid zijn en blijven van de sector ic de religieuze organisaties.</i>	
Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES 25-05-2020 12:27	
buiten reikwijdte	
Document 'Protocol Algemene Doopgezinde Societeit Nederland.pdf' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol Anglicaanse Kerk.docx' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol Kerk-zijn Bond VEG Coronatijd.docx' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol NAK - 1,5 m richtlijnen bij kerkdiensten en pastorale zorg.pdf' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
buiten reikwijdte	
Document 'Raamwerk voor protocol kerkelijk leven op anderhalve meter - CIO versie 23-04-2020.docx' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Christelijke Gemeente Nederland.pdf' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol Bond van vrije evangelische gemeenten.docx' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol Kloosterkerk.pdf' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
buiten reikwijdte	
Document 'Protocol Gereformeerde Gemeente.doc' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	
Document 'Protocol Hersteld Hervormde Kerk.pdf' toegevoegd door Systeem 25-05-2020 12:09	

Document 'Protocol ProtestantseKerk KW APR 2020.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09



Paraferen - (10)(2e)
20-05-2020 17:11
DBO: graag aan te leveren protocollen toevoegen.



Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
20-05-2020 11:49



Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
19-05-2020 18:41

De nota is afgestemd met het departementale coördinatiecentrum crisisbeheersing JenV i.o. (10)(2e)
(10)(2e), (10)(2e) DWJZ/SBR, (10)(2e) DWJZ/cluster mensenrechten en (10)(2e) DWJZ/JZ. Enkele
protocollen worden nog aangepast deze worden nog aangeleverd bij DBO.



Document 'Nota Protocollen hervatten van de erediensten' toegevoegd door (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO
14-05-2020 10:10

